

Asia: VN/27997/2023

Lausuntopyyntö Kansallisesta ruokastrategiasta 2040

Luku 3.1: Reiluus ja kannattavuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.1: Kannattavuus ja reiluus

-

Strateginen tavoite 1: Arvonlisä jakautuu aiempaa tasaisemmin ruokaketjussa

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 2: Ruokavienti ja kansainvälinen kilpailukyky kasvaa

Huomioita ja havaintoja

Luomu on maailmanlaajuisesti tunnettu ja virallisesti valvottu laatujärjestelmä, jolla on vahvat kasvavat markkinat Euroopassa ja muualla maailmassa. Sen avulla voidaan rakentaa suomalaisen ruuan brändiä ja vahvistaa lisäarvoa vientimarkkinoilla. Luomu tarjoaa uskottavan, luotettavan ja selkeästi viestittävän kilpailuedun, joka täydentää muita vientitoimia. Olisi tärkeää, että luomu tehtäisiin näkyväksi kirjaamalla se tähän kohtaan.

Strateginen tavoite 3: Ruoka-ala on houkutteleva ja reilu

Huomioita ja havaintoja

EU:n uusi visio maataloudelle ja ruualla näkee tulevaisuuden ratkaisevia painopisteitä maatalousalan houkuttelevuuden lisääminen, sukupolvenvaihdosten vauhdittaminen sekä uusien viljelijöiden ja yritysten saaminen alalle. EU:n vision linjausten mukaisesti luomutuotanto nähdään keskeisenä välineenä kestävä ja vetovoimaisen maatalouden rakentamisessa, koska se yhdistää ympäristövastuun, kannattavuuden ja korkeatasoisen tuotannon. Se nähdään mahdollisuutena saada nuoria viljelijöitä alalle. Tämän saman soisi näkyvän kansallisen ruokastrategian kirjauksissa.

Strateginen tavoite 4: Tuotantoeläinten hyvinvointi lisääntyy ja lisää väliotsikko

Huomioita ja havaintoja

Luomu on Suomessa ainoa viranomaisen valvoma tuotantotapa, jossa eläinten hyvinvoinnille asetetaan tavanomaista korkeammat vaatimukset. Luomutuotannon osuuden kasvattaminen kotieläintuotannossa tukee strategian tavoitetta eläinten hyvinvoinnin vahvistamisesta ja lisää kuluttajien luottamusta kotimaiseen eläintuotantoon. Eläinten hyvinvointi on myös yksi kuluttajien tärkeimmistä luomun ostoperusteista. Luomutuotanto tulisikin vahvasti kirjata mukaan työkaluksi edistää tavoitetta

Strateginen tavoite 5: Reilu datatalous luo arvoa ruokajärjestelmään

Huomioita ja havaintoja

-

Luku 3.2: Huoltovarmuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.2: Huoltovarmuus

Luomutuotantoa lisäämällä ruokajärjestelmää voidaan kehittää omavaraisemmaksi ja kestävämmäksi, mistä hyötyvät ympäristö, ruuantuottajat ja Suomen kansalaiset. Huoltovarmuus on pitkälti luomun ydintä ja luomulta voitaisiin paljon oppia asiassa. On kriittisen tärkeää, että luomutuotanto otetaan vahvasti esille tässä luvussa, se toisi myös konkretiaa sisältöön.

Strateginen tavoite 1: Riskienhallinta vahvistuu ruokajärjestelmässä

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 2: Ruuantuotannon jatkuvuus turvataan

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 3: Tuotantopanosten omavaraisuusaste nousee

Huomioita ja havaintoja

Luomu toimii esimerkkinä hyvin matalasta tuotantopanosten käytöstä ja on ravinteiden kierrätyksen pioneeri. Suomalainen luomu onkin kotimaisinta ruokaa, sillä tuotantopanosten osuus on hyvin vähäinen. Luomutuotannossa hyödynnetään typensitojakasveja ja viljelykiertoa, mikä vähentää keinolannoitteiden ja kemiallisten torjunta-aineiden tarvetta ja vahvistaa omavaraisuutta.

Luku 3.3: Luonnon kantokyky

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.3. luonnon kantokyky

Useimmilla kestävyyskriteereillä luomutuotanto on tutkimusten mukaan osoittautunut tavanomaista paremmaksi (Reganold & Wachter, 2016). Kiitettävästi tämä on huomattu strategiatyössä ja luomu mainitaan ansaitusti luonnon monimuotoisuuden edistämisen yhteydessä, lisäksi se olisi hyvä mainita myös muissa kohdissa kuten ravinnepäästöjen vähentämisessä ja maaperän ja vesitalouden tilan parantamisessa.

Strateginen tavoite 1: Ruokaketjun ilmastovaikutukset vähentyvät

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 2: Luonnon monimuotoisuus lisääntyy ja luonnontila paranee

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 3: Ravinnepäästöt vähentyvät ja peltojen vesitalous paranee

Huomioita ja havaintoja

-

Luku 3.4: Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.4. Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

-

Strateginen tavoite 1: Kotimaisten elintarvikkeiden käyttö lisääntyy ja ymmärrys ruokajärjestelmästä vahvistuu

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 2: Mahdollisuus terveelliseen ruokaan lisääntyy

Huomioita ja havaintoj

-

Strateginen tavoite 3: Ruoka on osa rikasta ja elävää ruokakulttuuria

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 4: Yhteisöllisyys ruuan ympärillä kasvaa ja vahvistaa hyvinvointia

Huomioita ja havaintoja

-

Luku 4: Kehitettävät valmiudet

Huomioita ja havaintoja lukuun 4 Kehitettävät valmiudet

-

Muuta kommentoitavaa

Muita huomioita strategiasta.

Onnellisen ruuan maa on erinomainen ja innostava visio. Tavoite tehdä Suomesta maailman johtava kestävien ruokajärjestelmien kehittäjä ja uudistaja on kunnianhimoinen ja kannatettava. On tärkeää, että strategia tunnistaa kestävyiden ja teknologisen osaamisen merkityksen ja että se perustuu ajatukseen yhteisestä visiosta koko ruokajärjestelmän tasolla.

Samalla strategia kaipaa lisää rohkeutta. Tavoitteet jäävät liian yleiselle tasolle eivätkä ole todellisuudessa mitattavissa tai seurattavissa. Ilman konkreettisia tavoitteita on vaarana, että strategia jää sanahelinäksi. On myös tärkeää tunnistaa, että kestävyys ja uudistuminen eivät synny vain yhdestä mallista vaan on todennäköisempää, että kestävä ruokajärjestelmä rakentuu useista rinnakkaisista ja toisiaan täydentävistä poluista. Tämä ajattelu on jollain tapaa tunnistettavissa strategian visiotasolla, mutta se pitäisi saada vahvemmin mukaan varsinaiseen strategiatekstiin ja tavoitteisiin.

On suuri riski, että tämä strategia myös aliarvioi ruokajärjestelmän muutoksen nopeutta. Kehitys kumuloituu ja kiihtyy usein tavalla, jota ei osata ennakoita. Nokian tarina on tästä hyvä esimerkki. Nokia nousi nopeasti maailman johtavaksi matkapuhelinvalmistajaksi ja teki Suomesta matkapuhelinalan edelläkävijän, mutta yritys jäi kiinni omaan liiketoimintamalliinsa ja aliarvioi tulevan älypuhelinmurroksen. Kun iPhone ja Android ilmestyivät markkinoille, pelikenttä muuttui nopeasti ja peruuttamattomasti. Tämä kehitys ei johtunut siitä, että Nokia olisi tehnyt kaiken väärin, Nokian puhelimet olivat hyviä kuten suomalainen ruokakin on. Nokian alamäki johtui siitä, ettei se ei ollut tarpeeksi ketterä ja ennakoiva.

Sillä myös ”ruuan iPhone” on tulossa. Se ei todennäköisesti kuitenkaan ole yksittäinen tuote vaan joukko erilaisia ratkaisuja solumaataloudesta agroekologisiin innovaatioihin, jotka voivat mullistaa koko alan rakenteita lyhyessä ajassa. Strategian tulisi osoittaa selvästi valmius ja ketteryys kohdata ja hyödyntää näitä murroksia. Ruokajärjestelmän tulevaisuus ei rakennu vain nykyisiä rakenteita vahvistamalla vaan ennen kaikkea tunnistamalla ja tukemalla uusia ajattelutapoja ja toimintamalleja.

Suomalaisella ruokajärjestelmällä on kaikki mahdollisuudet olla seuraava Nokia (joka pärjää Iphonen kanssa markkinoilla), eikä vain tuotteiden vaan yhteisen tarinan ja maabrändin kautta. Ruoka voi olla se, mikä tekee Suomesta tunnetun modernina, rohkeana ja kestäväenä maana. Tätä tarinaa ei kuitenkaan rakenneta vain kotimarkkinoilla vaan määrätietoisella viennillä, teknologian ja osaamisen kehittämisellä sekä kuluttajien luottamuksella. Nämä seikat olikin strategiassa kiitettävästi huomioitu. On kuitenkin myös tärkeää tunnistaa, että kestävyyttä on jatkuvasti kehitettävä ja myös suomalaista ruokajärjestelmää on uskallettava tarkastella kriittisesti. Vain näin Suomesta voi tulla uskottava kehittäjä ja uudistaja.

Strategian tulisi olla myös linjassa muiden keskeisten ohjelmien ja strategioiden kanssa. Ei ole järkevää, että valtiohallinto laatii aina vain uusia strategiapapereita, jotka eivät ole aidosti linkittyneet toisiinsa. Suomen kansallinen luomuhjelma Luomu 2.0 on kunnianhimoinen ja yhdessä alan kanssa laadittu ohjelma, jonka tavoitteet ja toimeenpano tulisi kytkeä osaksi kansallista ruokastrategiaa. Luomu kattaa jo nyt noin 14 prosenttia Suomen peltopinta-alasta ja sillä on merkittävä rooli kestävyiden ja huoltovarmuuden vahvistamisessa. Luomun tavoitteellinen edistäminen ja ohjelman toteuttaminen tukevat koko ruokajärjestelmän uudistumista ja vientimahdollisuuksia. Luomu sopii todella hyvin lukuisiin strategian lukuihin, joihin on tässä lausunnossa myös erikseen kirjattu luomun yhteys.

Strategia on oikeilla jäljillä, mutta se tarvitsee lisää rohkeutta, konkretiaa sekä tulevaisuusherkkyttä ja tietysti lisää luomutuotantoa. Ruokajärjestelmän murros tapahtuu todennäköisesti nopeammin kuin strategiapaperi tällä hetkellä ennakoit, mutta juuri siksi tämä onkin ratkaiseva hetki tehdä Suomesta kestävien ruokajärjestelmien kehittämisen ja uudistamisen edelläkävijä.

Lamminparras Aura
Pro Luomu ry